

Сучасні тенденції наукових досліджень із протидії оперативними підрозділами незаконному заволодінню транспортними засобами, учиненому молоддю

Денис Чекін

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний науковий центр «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9893-1588>, e-mail: chekin.hniise@gmail.com

Проаналізовано сучасні наукові підходи до вивчення проблеми протидії оперативними підрозділами незаконному заволодінню транспортними засобами, учиненому молоддю. Окреслено перспективні напрями подальших наукових розробок у протидії оперативними підрозділами Національної поліції України таким кримінальним правопорушенням.

Ключові слова: кримінальне правопорушення; оперативні підрозділи; протидія; молодь; оперативно-розшукові заходи; негласні слідчі (розшукові) дії.

Modern Scientific Research Trends on How Operational Units Counter Illegal Vehicle Seizures Committed by Youth

Denys Chekin

The author analyzed modern scientific trends in studying the issue of how operational units counter illegal vehicle seizures committed by youth. Based on the study results, the paper highlights promising areas for further scientific research into how operational units of the National Police of Ukraine combat such criminal offenses.

Keywords: criminal offense; operational units; counteraction; youth; operational (search) measures; covert investigative (search) actions.

За дослідженнями, незаконне заволодіння автотранспортними засобами (далі — АТЗ) до сьогодні залишається одним із небезпечних кримінальних правопорушень, що негативно впливає на безпеку суспільства, економічний стан країни та завдає значних матеріальних втрат власникам і юридичним особам. Ця проблема набула ще більшої актуальності внаслідок агресивних дій російської федерації, що активізували вчинення кримінальних правопорушень кримінально налаштованою молоддю (зокрема, із незаконного заволодіння АТЗ). Саме

тому дослідження проблемних питань у протидії оперативними підрозділами незаконному заволодінню АТЗ, учиненому молоддю, є особливо важливим і нагальним завданням у сучасних умовах.

Проблемні питання протидії оперативними підрозділами незаконному заволодінню АТЗ стали предметом досліджень у різних галузях юридичної науки. Як слушно вважає С. О. Павленко, головною умовою будь-якого наукового дослідження є ґрунтовний аналіз наукового доробку національних та іноземних учених різних історичних

періодів. Такий аналіз дає змогу вибрати найвагоміші з-поміж них, що склали теоретичне підґрунтя предмета дослідження, із одного боку, і акцентувати на проблемних аспектах, що залишилися поза межами дослідження попередників, у контексті соціально-економічних, політичних, нормативно-правових, криміногенних та інших чинників,— з іншого [1, с. 107]. На нашу думку, до цього слід додати, що виявлення прогалин у наукових дослідженнях допомагає визначити напрям розвитку теорії та необхідність удосконалення наявних підходів у сфері протидії незаконному заволодінню АТЗ, учиненому молоддю.

Так, у сфері оперативно-розшукової діяльності проблемні питання протидії оперативними підрозділами незаконному заволодінню АТЗ досліджували такі українські науковці, як: О. М. Брисковська, Д. В. Говорун, О. О. Мороз, Д. В. Стрельченко, О. Л. Христов та ін. Низка проведених ними наукових досліджень спрямована на вивчення причин і наслідків, а також розроблення нових підходів для проведення оперативно-розшукових заходів, запобігання та протидії незаконному заволодінню АТЗ.

У дослідженні «Організація та тактика боротьби з крадіжками і угонами автотранспорту», присвяченому питанням оперативно-розшукової протидії незаконному заволодінню АТЗ, запропоновано науково-практичні рекомендації з удосконалення оперативного обслуговування об'єктів та осіб, які становлять інтерес у зв'язку з учиненням крадіжок і угонів автотранспорту [2, с. 6], що

є важливим кроком у посиленні протидії цьому виду злочину. У цій праці також акцентовано увагу на питаннях удосконалення організації та тактики запобігання зазначеним протиправним діям, зокрема: 1) чіткому плануванню оперативно-розшукових заходів; 2) запровадженню постійної спеціалізації працівників оперативних підрозділів за лініями розкриття незаконних заволодінь або викрадень АТЗ; 3) координуванню сил і засобів різних органів та підрозділів правоохоронних органів із виявлення та розкриття таких кримінальних правопорушень; 4) удосконаленню системи оперативно-розшукових заходів, які забезпечують попередження та розкриття незаконних заволодінь або викрадень АТЗ [3, с. 18; 4, с. 6]. До наведеного переліку, на нашу думку, варто додати: 5) розроблення та впровадження сучасних технологій у сфері оперативно-розшукової діяльності (із застосуванням штучного інтелекту) з метою збирання та аналізування даних для своєчасного виявлення і розкриття подібних злочинів; 6) розроблення та впровадження ефективної системи моніторингу й контролю за рухом АТЗ, яка дасть змогу своєчасно виявляти та запобігати протиправним діям, які готують і вчиняють особи молодого віку.

У дослідженні С. Є. Петрова порушено проблемні питання виявлення та розкриття незаконного заволодіння АТЗ, особливості застосування джерел оперативної інформації з визначення осіб, причетних до викрадення АТЗ, і проблеми їх легалізації. На підставі результатів дослідження

та їх узагальнення науковець дійшов висновку, що працівники оперативних підрозділів на підставі оперативно-розшукової інформації повинні визначати й перевіряти на причетність до легалізації осіб, які: 1) систематично викрадають АТЗ, а також підроблюють необхідні документи на АТЗ; 2) переховують викрадені АТЗ в орендованих гаражах (ангарах) для подальшого їх збуту або легалізації; 3) систематично замінюють номери вузлів і агрегатів АТЗ, перепрошивають програмне забезпечення сучасних АТЗ; 4) реалізують легалізовані АТЗ на авторинках, автосалонах, у мережі «Інтернет»; 5) розбирають АТЗ або приймають і/або здають на металобрухт їх складові; 6) на замовлення транспортують АТЗ із-за кордону; 7) раніше притягалися до кримінальної відповідальності за незаконні заволодіння АТЗ, підроблення документів на них тощо; 8) із порушенням законодавства видають генеральні доручення на розпорядження АТЗ (це стосується працівників нотаріальних контор) [3, с. 184; 5, с. 14—15].

Наукові позиції щодо протидії незаконному заволодінню АТЗ надалі розвинули Б. Ф. Мицак «Попередження та розкриття незаконного заволодіння транспортними засобами» [6], О. Л. Христов «Організація і тактика

попередження та розкриття незаконних заволодінь транспортними засобами, поєднаних з насильством» [7], О. М. Брисковська «Розкриття підрозділами карного розшуку злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням автотранспортними засобами» [8].

Вивчення названих та інших дисертаційних досліджень у сфері протидії оперативними підрозділами незаконному заволодінню АТЗ дало нам змогу дійти висновку, що науковці, безумовно, уже розв'язали багато теоретичних і практичних проблем у цій галузі, утім, більшість наукових досліджень не порушували питання сучасної криміногенної й оперативної обстановки на території України, ліній та напрямів оперативного обслуговування, протидії незаконному заволодінню АТЗ, учиненому молоддю.

На підставі викладеного вище вбачаємо, що проведене нами дослідження сучасних тенденцій наукових досліджень у протидії оперативними підрозділами незаконному заволодінню АТЗ, учиненому молоддю, свідчить про те, що цю проблему в українській науці ще не досліджували, отже, вона потребує подальшого ретельного вивчення та розроблення відповідних науково-практичних рекомендацій і пропозицій.

Перелік джерел посилання

1. Павленко С. О. Аналіз сучасного стану наукових досліджень проблем оперативно-розшукової тактики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 105—122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2018_2_12 (дата звернення: 28.03.2025).
2. Мороз О. О. Організація та тактика боротьби з крадіжками і угонами автотранспорту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 1999. 17 с.
3. Дрозд В. Ю., Чаплинський К. О. Методика розслідування крадіжок з автотранспортних засобів: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса, 2023. 306 с. URL: <https://surl.li/gajxlm> (дата звернення: 28.03.2025).

4. Мороз О. О. Організація та тактика боротьби з крадіжками і угонами автотранспорту : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1998. 255 с.
5. Петров С. Є. Розслідування незаконного заволодіння автотранспортними засобами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 19 с.
6. Мицак Б. Ф. Попередження та розкриття незаконного заволодіння транспортними засобами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 16 с.
7. Христов О. Л. Організація і тактика попередження та розкриття незаконних заволодінь транспортними засобами, поєднаних з насильством : дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2010. 290 с.
8. Брисковська О. М. Розкриття підрозділами карного розшуку злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням автотранспортними засобами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 19 с.